

**LEFAPHA LA THUTO LA GAUTENG
TLHATLHOBO YA MAKGAOLAKGANG**

**SETSWANA PUO YA BOBEDI
SEEMOGODIMO
(Pampiri ya Ntlha)**

NAKO: diura tse 2

MADUO: 80

DITAOLO:

- Araba dipotso ka Setswana se se tlhapileng.
 - Tlhaloganya potso pele o e araba.
 - Rulaganya tiro ya gago sentle.
 - Dirisa mopeleto, matshwaopuiso le kgaoganyo ya mafoko e e nepagetseng.
-
-

**KAROLO YA A
TEKATLHALOGANYO**

POTSO 1

Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso tse di e latelang:

Koloi ya Ford Galaxie ya tla e lelemela, e thuntshitse dithole. Ya re e se na go ema Dennis a se ka a itse gore o ka dira eng. Ba ne ba ya ditshwantshong, mme ba setse ba rekile dithekethe. Dennis a tlhoka go itshoka. A atamela Dineo, a mo atla Dina a sa ntse a bua le mong wa koloi. "Tsaya, ke go fe madi a ngwana yoo wa me. A tota o tla mo tlhokomela? O mo rekele diapar; o se ka wa mo jela madi. Ga se a gago, ke a gagwe. Wena o tla bona gore o ka bona madi jang," Dennis a bua a naya Dina madi. Ba lebana, go se ope wa bona yo o buang. Dina a itse gore Dennis o ile mme fa a ka lela o tla bo a itira lesilo. A sulafalelwa, Dina, fa a se kang a tlhola a tsamaya le bona go ya ditshwantshong.

Fa ditshwantsho di tswa Dennis a tsamaya le Dineo ka koloi e nngwe. Dineo o ne a sa bolo go ratana le Dennis ka sephiri. Ba itsheba, mme ba dumalana gore ba tla dia lelapa leng. Dennis a supetsa mokapelo wa gagwe, wasephiri, palamonwana e o neng a ntse a e beile mo kgetseng ya baki, a letile motlha o o tshwanelang.

E ne e le Lamatlhatso fa Dina a tlelwa ke mogopolo osele. Letsatsi leo o ne a sa dire. A tlelwa ke leano la moruthutha. E ne e le setshameki se segolo sa mmamodikwadikwane. Letsatsi leo go ne go tlile batho ba kwa Taung, ba tsile kgaisanong kwa Setateng. O ne a ntse a le moimana, mme letsatsi leo a bo a siame fela, a itekanetse. A dira metlholo ka go ja mmamodikwadikwane, a ba a tsaya sekgele. Bontsi jwa sala bo gakgametse gore losea lole le ile kae. Fa a tswa mmamodikwadikwaneng a tsaya losea lo a neng a lo latlhetse mo lehuting, a lo phuthela ka dipampiri, a lo baya mo tseleng, a lo tlogela, a ya gae. Koloi ya sala e papetla losea lole lwa Mdimmo.

Molodi wa dikgong – C.L.S. Thobega

- 1.1 Neela maina a basetsana bao Dennis a neng a ratana le bona. (2)
- 1.2 Ke eng fa Dennis a ne a sa itse gore o ka dirang? (2)
- 1.3 BoDennis ba ne ba ya kae? (2)
- 1.4 Fa Dennis a atla Dineo, Dina o ne a diilwe ke eng? (2)
- 1.5 Dennis o ne a fa mang madi a ngwana? (2)
- 1.6 Ke eng fa Dina a ne a sa batle go lela? (2)
- 1.7 Ke mang yo o neng a ratana le Dennis pele? (2)
- 1.8 Dennis o ne a rata mang thata fa o lebile? (2)
- 1.9 Ke eng fa o rialo? Kwalolola polelo e e nang le bosupi bo ka botlalo. (2)
- 1.10 Dina o ne a itsiwe ka motshameko ofe? (2)
- 1.11 Kwa dikgaisanong tsa mmamodikwadikwane go ne go tlike batho ba ba tswang kae? (2)
- 1.12 Metlholo e Dina o e dirileng kwa dikgaisanong tsa mmamodikwadikwane ke efe? (2)
- 1.13 Boferefere jo Dina a neng a bo dirile e ne e le bofe? (2)
- 1.14 A boferefere bo, bo ne bo itsiwe ke batho ba bangwe? Ke eng fa o rialo? (3)
- 1.15 Ngwana yo Dina a neng a mmelege, o ne a bewa kae? (2)
- 1.16 Dikgaisano tsa mmamodikwadikwane di ne tsa tsena ka letsatsi lefe? (2)
- 1.17 Dennis o ne a reketse Dineo eng sa sephiri? (2)

MADUO A KAROLO YA A: [35]

KAROLO YA B
TSHOSOBANYO

POTSO 2

Buisa temana e e latelang ka kelotlhoko mme o e khutshwafatse ka mafoko a gago ka go neelana ka dintlhakgolo di le LESOME mme o sa fetole bokao jwa temana. Karabo e kwalwe ka dintlha.

Madinawa o ne a bona karaki ya mosadimogolo wa sefofu, Sara Monageng, e goroga, e gogwa ke ditonki tse pedi, e kgweediwa ke ltumeleng, kokomana ya ga koko Sara.

Madinawa o ne a itse gore mosadimogolo o tswa go amogela madi a bofofu le a botsofe kwa ga komisinare. E rile fa ltumeleng a sena go golola ditonki a ya go di bulela heke gore di ye go nwa metsikwa letamong. Ga a ka a boa ka bonako, gonne o ne a kopana le bankane ba gagwe mme ba tshameka kgwele ya dinao.

Letsatsi la go tla ga legodu ga le ke le itsiwe ke motho ope. Mosadimogolo o ne a tsentse madi mo kgetsaneng ya khiba e a neng a e tswela. Ka a ne a lapisitswe ke leeto la go kokomala mo karaking ya ditonki, o ne a tloga a thulamela ka boroko.

Madinawa o fitlhetse mosadimogolo a robetse monate e bilea gona. A nanara, a leba mo rakeng. A tsena mo kamoreng, a senka mo tlase ga mosamo le ka fa tlase ga materase mme a se ka a bona sepe. A re na-na-na-nana, a atamela mosadimogolo yo o robetseng. E rile fa Madinawa a tsenya seatla mo kgetsaneng ya khiba ya mosadimogolo, a utlwa a gotlhola. A ema, a re tu!

A boela a utlwa gore mosadimogolo o thulametse mme a tsenya seatla mo kgetsaneng ya khiba ya mosadimogolo. A bona kgetsana ya motsoko e na le madi. A leba kwa le kwa go thomamisa gore ga go motho ope yo o mmonang, a tsaya kgetsana ya madi, a e rwalela le setlhako, mme a tswa a tsamaya.

Tsa fa isong – S.A. Moroke

MADUO A KAROLO YAB: [10]

KAROLO YA C
THUTAPUO

POTSO 3

Buisa temana e e latelang mme morago o arabe dipotso tse di e latelang:

Mafelo mangwe le mangwe a beke Furu o ne a ya Tshwane kgotsa Natale go ya go reka dilwana tsa lebenkele. Nako nngwe a tsaya dikgwedi tse thano a le kwa Aferika Borwa. Dithapelo le Sethunya ba belaela gore gongwe badiri ba lebenkele ba ne ba ka tloga ba lemoga mme ba ntsha mosi ka sekhumelo. Dithapelo a ba koba.

"Lotlhe ke lo fa madi a kgwedi. Lo se ka lwa tlhola lo dira, tiro ya lona e fedile" A ba duela madi a le mantsi gore ba kgotsofale.

Furu a goroga ka dithoto. A bitsa Dithapelo gore a tle go mo thusa go bala dithoto. Dithapelo a bothologa, a gana go thusa Furu. Furu a bitsa gape ka bogale mme a arabiwa ka karabo e a neng a sa e solofela.

"Ke tle go thusa eng? A ga o itse gore lebenkele le ke la me? Le kwadilwe ka leina la me. Ke se ka ka tlhola ke go bona fa! Fa o na le makgakga ke tla go tshwarisa.

Tsamaya!

Furu a tlelwa ke toro go le motshegare. A lemoga boeleele jwa gagwe, mme a ikana gore la gagwe, leruo, le tla mmoela. Moipolai ga a lelelwe. Ga feta metsotso e le methano go se ope yo o buang. Ya ne e kete ntlo e ka ribegela. Ba lebana. Dithapelo le Sethunya ba ipheditse, ba itshakgaditse. Ba suma jaaka morwalela wa noka fa pula e nele thata kwa dithabeng.

Mathaithai – L.S. Thobega

- 3.1 Leina **sekhumelo** le dirisitswe jaaka tlhalosi ya sediriswa mo temaneng, wena le dirise jaaka:
- 3.1.1 Sediri sa polelo. (2)
- 3.1.2 Tlhalosi ya kopanelo/lekopanyi. (2)
- 3.1.3 Sedirwa sa polelo. (2)
- 3.2 Nopola thito ya lediri e e bontshang **tirani** mo temaneng o bo o e dirise mo polelong e e tlabosang. (2)
- 3.3 Dirisa mafoko a a latelang mo dipolelong tse o di itlhametseng go bontsha **bokao jo bo farologaneng** le jo bo mo temaneng:
- 3.3.1 tlhola. (2)
- 3.3.2 noka. (2)
- 3.4 Thalela **maitiri** mo dipolelong tse di latelang:
- 3.4.1 A lemoga boeleele jwa gagwe mme a ikana gore la gagwe, leruo, le tla mmoela. (1)
- 3.4.2 Dithapelo le Sethunya ba ipheditse ba itshakgaditse. (2)

- 3.5 Dirisa **makopanyi** a a latelang mo dipolelong go supa fa o a tthaloganya:
- 3.5.1 fela (2)
3.5.2 gore (2)
- 3.6 Leemedi **lona** le dirisitswe jang mo polelong e e latelang:
- 3.6.1 Tiro ya lona e fedile. (1)
- 3.7 Kwalolola dipolelo tse di latelang mo kganetsong le tumelong:
- 3.7.1 Tsamayang! (1)
3.7.2 Dithapelo a bothologa. (1)
3.7.3 Lo se ka lwa tthola lo dira, tiro ya lona e fedile. (1)
- 3.8 Nopola polelo e e bontshang **sekapuo** sa tshwantshanyo go tswa mo temaneng. (1)
- 3.9 Kwala **mabotsi** a o ka a dirisang boemong jwa mafoko a a thaletsweng:
- 3.9.1 Furu a goroga ka dithoto. (1)
3.9.2 Dithapelo a ba koba. (1)
- 3.10 Neela **malatodi** a mafoko a a latelang:
- 3.10.1 bogale (1)
3.10.2 gana (1)
3.10.3 boeleele (1)
- 3.11 Nopola **letlhophi** mo polelong e e latelang, o bo o le dirise mo polelong e e tthabosang:
- 3.11.1 Lotlhe ke lo fa madi a kgwedi. (2)
- 3.12 Neela tthaloso ya **maele** a a latelang:
- 3.12.1 Go ntsha mosi ka sekhumelo. (2)
3.12.2 Ba itshakgaditse. (2)

MADUO A KAROLO YA C: [35]

PALOGOTLHE: 80